

Van vroegtijdige signalering tot ondersteuning

Medilex

Amersfoort, 8 oktober 2014

dr. Lies Korevaar

Overzicht

1. Waarom aandacht voor studenten met psychische problemen?
2. Signalering en verwijzing
3. Stigma en openheid geven
4. Ondersteuning bij het studeren
5. Achtergrondinformatie

Expertisecentrum Begeleid Leren

Waarom aandacht voor studenten met psychische problemen?

- Jong volwassenheid heeft een hoger risico om psychische problemen te krijgen
- De meeste psychische aandoeningen komen voor het eerst tot uiting tussen 17 – 23 jaar

Factoren die de psychische gezondheid van studenten beïnvloeden

- Ouderlijk huis verlaten
- Voor zichzelf zorgen
- Hoge verwachtingen / hoge eisen
- Gebrek aan sturing / eigen verantwoordelijkheid
- Sociale contacten / sociaal isolement
- Seksuele relaties / identiteit
- Financiële problemen
- Drugs en alcohol
- Gebrek aan slaap
- Er met niemand over (kunnen) praten

Omvang psychische problemen in Nederland

Diagnose	Ooit in het leven %	Afgelopen 12 maanden %	18-24 jaar %
Stemmingsstoornis	20,2	6,1	9,0
Angststoornis	19,6	10,1	11,7
Middelenstoornis	19,1	5,6	13,8
Aandachtstekort- of Gedragsstoornis	9,2	2,1	
ADHD	3,0	2,1	3,5
As 1 psychische st.	42,7	18,0	28,1

Nemesis-2, 2009
TvP 2012, 1

Omvang studenten met psychische problemen

In Nederland volgen ongeveer 662.800 studenten een opleiding aan een hogeschool of universiteit

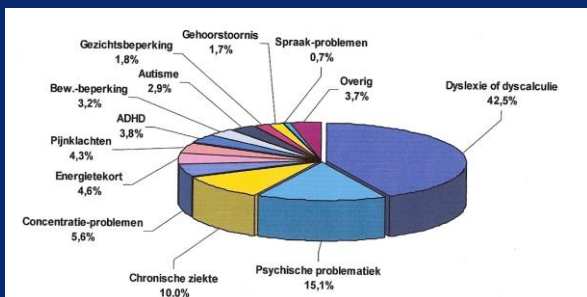
(DUO, 2013)

6% heeft een DSM-IV As-I psychische aandoening (39.768 studenten)

50% heeft extra ondersteuning nodig

(Plempers, 2005)

Psychische problemen komen het meest voor (na dyslexie/dyscalculie)

Centrum Hoger Onderwijs Informatie, november 2010

www.choi.nl

Gevolgen

- Studenten met psychische problematiek studeren gemiddeld meer, maar halen lagere cijfers en minder studiepunten dan studenten zonder psychische problematiek

(ResearchNed/ITS, 2012; Broek, Muskens & Winkels, 2013)

- Verhoogd risico op voortijdig verlaten. Binnen een groep studenten met een functiebeperking 2x zo hoog in vergelijking met studenten zonder functiebeperking

- Studenten met autisme, ADHD, psychische beperkingen en functionele beperkingen hebben de grootste kans op studie-uitval

(Broek, Muskens & Winkels, 2013)

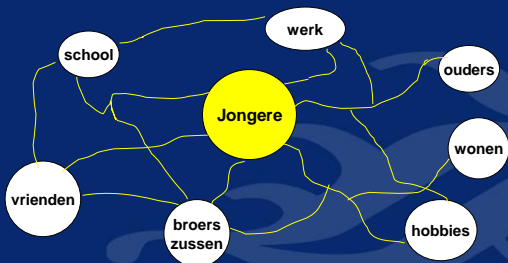
Signalering en verwijzing

Signalering

- **Onbekende doelgroep**
 - De meeste psychische problemen komen tot uiting in de leeftijd 17-25 jaar
 - Verwijzen -> goede diagnose -> juiste behandeling
- **Bekende doelgroep**
 - Studenten met psychische beperkingen
 - Psychische stoornissen fluctueren door het episodische karakter van de meeste stoornissen
 - Terugval voorkomen

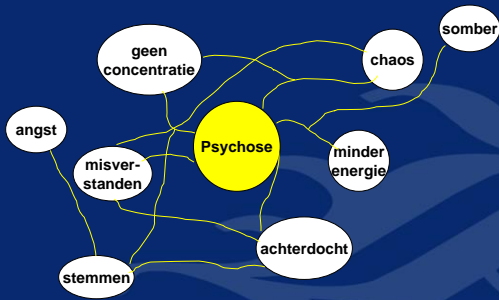
Expertisecentrum Begeleid Leren

Mindmap omgeving jongere

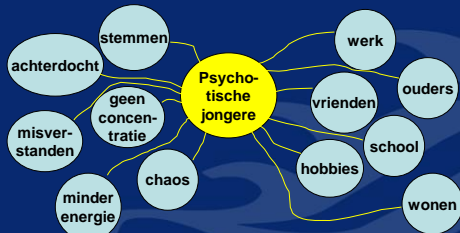

Siteur, 2006

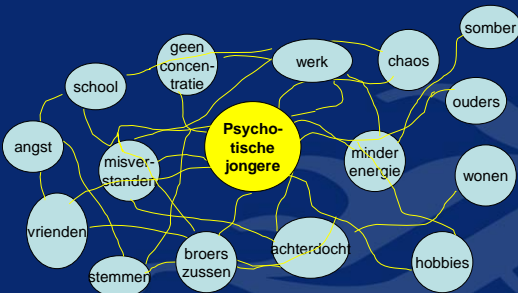
Mindmap impact psychose

Mindmap psychotische jongere?

Mindmap psychotische jongere!

Dus

- Een psychische aandoening heeft een directe invloed op het copingrepertoire van de jongere/student en op zijn persoonlijke ontwikkeling
- Een psychische aandoening heeft een directe invloed op de positie van de student op school
- Deze invloeden zijn met elkaar verweven

Student Jan

- Is onrustiger dan eerder het geval was
- Gaat al snel na de les weg
- Zit regelmatig te staren
- Heeft zijn hoofd er niet bij
- Is energiek, maar ziet er moe uit
- Heeft nu hele andere kleding aan dan zijn onverzorgde uiterlijk eerder

Jan

Carla

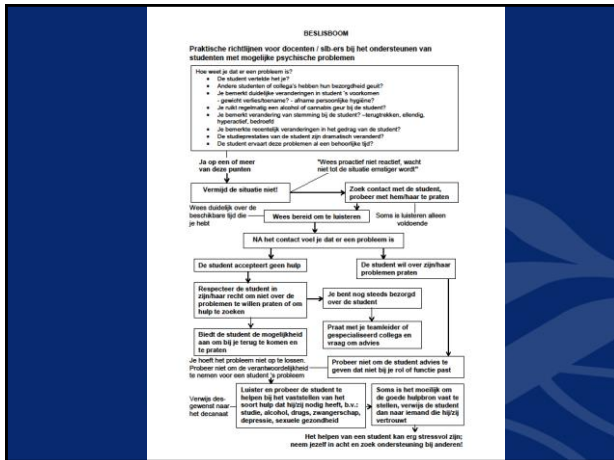
- Zit er de laatste tijd stilletjes bij
- Neemt minder initiatief dan ze eerder deed
- Ziet er vermoeider uit
- Heeft haar hoofd er niet bij
- Gaat contact uit de weg
- Heeft nu hele andere kleding aan dan haar verzorgde uiterlijk eerder

Carla is somber

Protocol - beslisboom

Tips voor 1^e gesprek

Gebruik LSD

- Luisteren
- Samenvatten
- Doorvragen

Gebruik geen NONSENS

- Niet Oplossen
- Niet Sturen, En
- Niet Suggesteren

Signalering en verwijzing

Verwijzen

Studenten met een psychische stoornis ondervinden de meeste hinder bij het studeren

(OC&W, De Graaf et al, 2003, p. 8)

Studenten met (psychische) beperkingen weten niet welke ondersteuning of hulp er is en/of weten niet dat ze ervoor in aanmerking komen

(CHOI, 2010)

Expertisecentrum Begeleid Leren

Verwijzen 1

Wanneer verwijs ik een student met psychische problemen?

- Als de communicatie verstoord raakt
- Wanneer je je bezorgd maakt over de veiligheid van de student
- Als de problemen je deskundigheid en/of tijdsinvestering te boven gaan
- Je je ongemakkelijk voelt met een bepaald onderwerp
- Je overbetrokken raakt bij de problemen van de student
- Je onzeker bent over wat te doen

Verwijzen 2

Naar wie verwijst ik een student met psychische problemen?

- Decaan
- Huisarts
- School Zorgteam
- Studentpsycholoog
- Studentenpoli GGz-instelling
- GGz-instelling
- Steunpunt "Studie & Handicap"

Stigma & Openheid geven

Chronisch zieken en gehandicapten behoren tot de meest achtergestelde groep in onze samenleving

(Rapportage Gehandicapten 2002)

Stigma

Dilemma: geef ik wel of niet openheid over mijn psychiatrische achtergrond

Enkele aspecten daarbij:

- Heb ik baat bij openheid?
- Wie vertel ik het en waarom?
- Wat, als mensen er achter komen?
- Wat zullen ze van me denken?

Expertisecentrum Begeleid Leren

Martin

Martin is 22 jaar en staat op het punt te beginnen aan zijn stage in het 3e jaar van zijn studie Bedrijfskunde aan de universiteit. Hij heeft een sollicitatiegesprek met een medewerker van personeelszaken van het bedrijf waar hij stage wil gaan lopen.

De personeelsmedewerker vraagt Martin waarom er in zijn C.V. een jaar "open" staat. Martin vertelt hem dat hij drie jaar geleden een jaar in behandeling is geweest in verband met een psychose. Het gesprek wordt daarna snel afgerond. Martin heeft nooit meer iets van het bedrijf vernomen.

Expertisecentrum Begeleid Leren

Openheid geven

Stappen:

Bepaal:

1. Of je het wilt vertellen
2. Wat je wilt vertellen
3. Wie je het wilt vertellen
4. Wanneer je het wilt vertellen
5. Hoe je het wilt vertellen

Expertisecentrum Begeleid Leren

Oefening

Stap 1: Bepaal of je het wilt vertellen

- Stel vast wat de voordelen zijn
- Stel vast wat de risico's zijn
- Vergelijk de voordelen en risico's met elkaar

Expertisecentrum Begeleid Leren

Martin

Martin is 22 jaar en staat op het punt te beginnen aan zijn stage in het 3e jaar van zijn studie Bedrijfskunde aan de universiteit. Hij heeft een sollicitatiegesprek met een medewerker van personeelszaken van het bedrijf waar hij stage wil gaan lopen. De personeelsmedewerker vraagt Martin waarom er in zijn C.V. een jaar "open" staat.

Expertisecentrum Begeleid Leren

Ineke

Ineke is 23 jaar en 1e jaars studente HBO-economie. Op haar 19e is Ineke ernstig psychotisch geworden. Ze is in totaal ongeveer 1,5 jaar opgenomen geweest in een psychiatrisch ziekenhuis. De afgelopen twee jaar is ze in dagbehandeling geweest bij hetzelfde ziekenhuis. Het gaat het laatste jaar erg goed met haar en ze heeft haar studie HBO-economie (overigens aan een andere hogeschool) weer opgepakt. In een kennismakingsbijeenkomst docenten en andere studenten vraagt één van haar medestudenten: "Goh, wat heb jij hiervoor gedaan?". Ineke schrikt van de vraag en weet niet wat ze moet zeggen.

Expertisecentrum Begeleid Leren

Openheid over je psychiatrische achtergrond Werkblad 1
Instructies: Bepaal of je wil vertellen over je psychiatrische achtergrond
Denk aan:
a. Stel vast wat de voordelen zijn
b. Stel vast wat de risico's zijn
c. Vergelijk de voordelen en de risico's met elkaar

Bepaal of je het wil vertellen

a. Stel vast wat de voordelen zijn:	b. Stel vast wat de risico's zijn:
-------------------------------------	------------------------------------

c. Vergelijk de voordelen en risico's met elkaar:

Expertisecentrum Begeleid Leren

Nabespreking

De beslissing om openheid te geven over je achtergrond is een persoonlijke beslissing van de student met in achtneming van de eigen situatie en omstandigheden

Expertisecentrum Begeleid Leren

Ondersteuning bij het studeren

Begeleid Leren

Onderwijs

Onderzoek Verwey-Jonker Instituut (2001/2005):
12-15% van de studenten in het HO heeft één of
meer somatische of psychisch klachten

- 6% psychische klachten
- 50% extra begeleiding nodig = 3%

Onderwijs 2

Groningen: Hanzehogeschool Groningen & RUG

- 45.000 studenten
- 6% = 2.700 studenten (hulp nodig)
- 3% = 1.350 studenten (voortijdig schoolverlaters)

Expertisecentrum Begeleid Leren

Twee subgroepen

Doelgroep: jongeren met een
psychiatrische aandoening

“Uitvallers”
uit het onderwijs

Instroom
Bevorderen

Huidige
studenten

Voortijdig
school-
verlaten
voorkomen

Ervaringen

- Openheid geven
- Omgaan met stress
- Behoeftte aan steun herkennen
- Om steun vragen
- Reageren op feedback

- Stage

Missie Begeleid Leren

Jongeren met een psychische aandoening ondersteunen bij het kiezen, verkrijgen en behouden van een reguliere (beroeps)opleiding

Uitgangspunt 1: Methodiek

Wie is probleem- en proceseigenaar?

Wil jij je opleiding blijven volgen?

Zo ja, wat belemmert jou bij het volgen van je studie?

Voorbeelden van doelen:

- Ik wil de komende twee jaar mijn opleiding ICT aan de HG blijven volgen
- Ik wil in september 2014 mijn stage bij diëtistenpraktijk Groningen starten
- Ik wil in maart 2014 mijn opleiding Bedrijfskunde weer oppakken

Functionele en hulpbronnendiagnostiek

Achterhalen van onmisbare vaardigheden en onmisbare hulpbronnen

Voorbeeld

Opleidingseis: op tijd komen

Student komt iedere week van de vijf dagen dat hij bij een les of projectgroep aanwezig moet zijn, er twee te laat

Wat is er aan de hand?

Functionele en hulpbronnen diagnostiek

Doel: Ik wil de komende twee jaar mijn opleiding Sociale Geografie aan de RUG blijven volgen

Achterhalen van vaardigheden en hulpbronnen:
Wat moet je doen om....? Wat heb je nodig om....?

Vaardigheden:

- Reageren op feedback
- Afspraken nakomen
- Een praatje maken over algemene onderwerpen

Hulpbronnen:

- Studiemaatje

Beoordelingsformulier vaardigheidsgebruik Vaardigheid: Reageren op feedback

Student: _____ Datum: _____
Beoordelaar: _____ Plaats: _____

Aanwijzingen:
1. Houdt de komende twee weken de situaties bij in de projectgroepbijeenkomsten waarin iemand iets zegt over je handelen.
2. Na elke situatie de relevante vakjes aan kruisen en eventuele opmerkingen toevoegen.

Datum	Tijd	Omstandigheden: wie, waar, wat (beschrijf de inhoud van de feedback)	Gereageerd op feedback?		Uitgevoerd gedrag: 1. Reactie bekijken? 2. Feedback samengevat? 3. Jouw kij, erop gegeven?	
			Ja	Nee	Ja	Nee

Opmerkingen: _____

Uitgangspunt 2: Bondgenootschap

In de eerste plaats uitgaan van wat de student met ons en anderen verbindt, en niet van datgene wat hem van ons en anderen onderscheidt

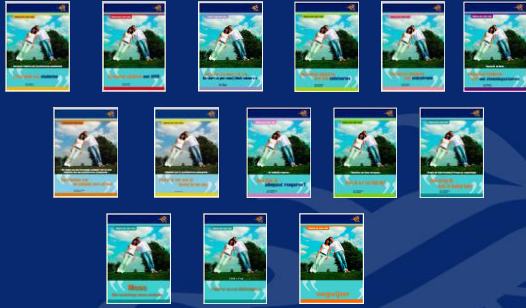
Dilemma's

- Patiëntrol vs Studentrol
- Hulpverlener vs Docent/SLB-er
- SLB-er als probleemeigenaar vs Student als probleemeigenaar
- Norm vs Vorm
- School vs Stage

3. Achtergrondinformatie

Expertisecentrum Begeleid Leren

www.begeleiders.nl

Overzicht producten

Brochures:

1. Succesvol studeren met psychiatrische problematiek
Ervaringen van studenten
2. Succesvol studeren met ADHD
3. Succesvol studeren met een angststoornis
4. Succesvol studeren met autisme
5. Succesvol studeren met een borderline persoonlijkheidsstoornis
6. Succesvol studeren met een eetstoornis
7. Succesvol studeren met schizofrenie
8. Succesvol studeren met een stemmingsstoornis

Vaardigheidsbrochures:

9. "Vertel ik het wel of vertel ik het niet". Openheid geven over je psychiatrische achtergrond
10. "Wanneer het me teveel wordt". Omgaan met stress
11. "Hoe trek ik op tijd aan de bel?". Om ondersteuning vragen
12. "Wie past zich aan?". Om aanpassingen vragen
13. "Hoe kan ik adequaat reageren?". Op feedback reageren

Scholing

Workshops voor onderwijskundig personeel:

14. Hoe herken ik dat studenten psychische problemen hebben?
15. Wat voor ondersteuning hebben studenten met een psychische beperking nodig?

16. 1-daagse Workshop 'Openheid geven'

als opmaat naar evaluatieonderzoek naar de effecten ervan op het volhouden van een opleiding

Nieuwe projecten

- EU Erasmus project ImpulSE
- RAAK-project Begeleid Leren

- Toolkit Begeleid Leren
- European Network Supported Education
- Platform Begeleid Leren Nederland

- www.supportededucation.eu
- www.begeleidleren.nl

**Niet alleen hardlopers komen
vooruit, ook zij die hinken**

**Niet alleen 'gezonde' studenten
komen vooruit,
ook studenten met
psychische beperkingen**

Hartelijk dank voor uw aandacht

Lies Korevaar
e.l.korevaar@pl.hanze.nl
